

СВІТОВА ПОЛІТИКА ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

DOI: 10.26565/2220-8089-2020-37-13

УДК 321:327

Запорожченко Руслан Олександрович

аспірант кафедри політології,
Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна,
майдан Свободи, 4, Харків, 61022,
ruslan.alex.cros@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0001-7353-4933>

СТРУКТУРИ СУЧАСНОЇ ГЕГЕМОНІЇ: CASESTUDY США

Досліджується гегемонія як процес поширення влади, що ґрунтується на постійній взаємодії модусів – динамічних характеристик гегемонії. Гегемонія часто розглядалася як явище або стан політико-етичної реальності, проте макроісторичні, світ-системні та соціально-економічні дослідження протягом ХХ століття показали, що гегемонію варто розглядати саме як процес, тобто як цілеспрямовану і стійку сукупність взаємозв'язків (економічних, соціальних, політичних, військових, культурних, тощо), що формує нормативно-ціннісний простір як суспільства, так і форм політичної організації, на кшталт імперій чи держав модерну.

Аналізується гегемонія Сполучених Штатів Америки як сучасна імперія, для якої є властивими транснаціональність, використання «розумної сили» і створення розгалуженої інфраструктури контролю і дисципліни за різними сферами життєдіяльності як суспільств, так і держав. Використання структурно-функціонального та світ-системного підходу показало, що гегемонія США складається із чотирьох основних модусів (так як подальші дослідження можуть виявити інші модуси): капіталу, сили, владних відносин та ідеології, які мають конкретний набір структур зі своїм змістом, що забезпечують відтворення гегемонії та її подальшу експансію.

Доводиться, що доларизація світу, контроль над банківською системою і фондовими біржами, постійне використання власних військових сил і їхня мобільність, контроль за міжнародними об'єднаннями (як глобального, так і локального рівнів), транснаціоналізація культури, технологій та інформації, продукування і виробництво глобальних процесів, трансформація ієрархій цінностей і глобалізаційні процеси є складовими сучасної гегемонії, її динамічними характеристиками і структурами, які забезпечують її функціональність. Наявні структури створюють панівне положення США у світовому просторі, що відображається на трансформації нормативно-ціннісних систем різних суспільств, а також слугують основою для структурно-функціональних метаморфоз у політичних системах різних країн, що знаходяться в орбіті гегемоністського впливу.

Ключові слова: гегемонія, імперія, структура, США, капітал, владні відносини, ідеологія, транснаціональність, політика.

Запорожченко Руслан Александрович

аспірант кафедри політології,
Харьковского національного
университета имени В.Н. Каразина,
площадь Свободы, 4, Харьков, 61022,
ruslan.alex.cros@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0001-7353-4933>

СТРУКТУРЫ СОВРЕМЕННОЙ ГЕГЕМОНИИ: CASESTUDY США

Исследуется гегемония как процесс распространения власти, основанный на постоянном взаимодействии модусов – динамических характеристик гегемонии. Гегемония часто рассматривалась как явление или состояние политико-этической реальности, однако макроисторические, мир-системные и социально-экономические исследования в течение XX века показали, что гегемонию следует рассматривать именно как процесс, то есть как целенаправленную и устойчивую совокупность взаимосвязей (экономических, социальных, политических, военных, культурных и т.д.), формирующую нормативно-ценностное пространство как общества, так и форм политической организации, вроде империй или государств модерна.

Анализируется гегемония Соединенных Штатов Америки как современная империя, которой присущи транснациональность, использование «умной силы» и создание разветвленной инфраструктуры контроля и дисциплины по разным сферам жизнедеятельности как обществ, так и государств. Использование структурно-функционального и мир-системного подхода показало, что гегемония США состоит из четырех основных модусов (так как дальнейшие исследования могут выявить иные модусы): капитала, силы, властных отношений и идеологии, которые имеют конкретный набор структур со своим содержанием, обеспечивающих воспроизводство гегемонии и её дальнейшую экспансию.

Доказывается, что долларизация мира, контроль над банковской системой и фондовыми биржами, постоянное использование собственных военных сил и их мобильность, контроль за международными объединениями (как глобального, так и локального уровней), транснационализация культуры, технологий и информации, выработка и производство глобальных процессов, трансформация иерархий ценностей и глобализационные процессы являются составными частями современной гегемонии, её динамическими характеристиками и структурами, которые обеспечивают её функциональность. Существующие структуры создают господствующее положение США в мировом пространстве, отражаются на трансформации нормативно-ценностных систем различных обществ, а также служат основой для структурно-функциональных метаморфоз в политических системах различных стран, находящихся в орбите воздействия гегемонии.

Ключевые слова: гегемония, империя, структура, США, капитал, властные отношения, идеология, транснациональность, политика.

Ruslan Zaporozhchenko

PhD student, Department of Political Science,
V.N. Karazin Kharkiv National University,
4, Svoboda Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine,
ruslan.alex.cros@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0001-7353-4933>

STRUCTURES OF MODERN HEGEMONY: THE USA CASESTUDY

The present paper is devoted to the study of hegemony as a process of power distribution, which is based on the constant interaction of modes – dynamic characteristics of hegemony. Hegemony was often viewed as a phenomenon or state of political and ethical reality though macrohistorical, world-system and socio-economic studies during the twentieth century showed that hegemony should be considered as a process, i.e. as a whole directed and stable set of relationships

(economic, social, political, military, cultural, etc.), which form the normative-value space of both society and forms of political organization, such as empires or modern states.

The article analyzes the hegemony of the United States of America as a modern empire, which is characterized by transnationality, the use of «reasonable power» and the creation of an extensive infrastructure of control and discipline in various spheres of life of both societies and states. The use of structural-functional and world-system approaches has shown that US hegemony consists of four main modes (as further research may reveal other modes): capital, power, power relations, and ideology, which have a specific set of structures with their own content that provide reproduction of hegemony and its further expansion.

It is proved that dollarization of the world, control over the banking system and stock exchanges, constant use of its own military forces and their mobility, control over international associations (both global and local levels), transnationalization of culture, technology and information, production of global trends, transformation of hierarchies of values and globalization processes are components of modern hegemony, its dynamic characteristics and structures that ensure its functionality. The existing structures create a dominant position of the United States in the world, which is reflected in the transformation of normative value systems of different societies, and also serve as a basis for structural and functional metamorphoses in political systems of different countries in the orbit of hegemonic influence.

Key words: hegemony, empire, structure, the USA, capital, power relations, ideology, transnationality, politics.

Події, що сьогодні розгортаються у світі, зокрема в контексті пандемії коронавірусу COVID-19, продовжують загострювати розбіжності та конфлікти в системі відносин між США та Китаєм. Досі залишається відкритим питання стосовно того, чи перетвориться монополярний світ, у якому Сполучені Штати є гегемоном, в біполярний, враховуючи претензії Китаю на гегемонію США. Зокрема, А. Тойе (Тоје 2018) та К. Мінцнер (Minzner 2018) вказують на бажання Китаю стати новим світовим лідером, пропонуючи власне бачення розвитку глобального середовища, використовуючи як помірковані інструменти в соціально-економічному вимірі, так і пряме застосування сили¹. З огляду на конфігурацію старого порядку, Китай прагне стати гегемонією, тобто розширити межі власного впливу і влади, створюючи новий соціально-політичний порядок.

Термін «гегемонія» не є новим і давно використовується в політичній науці, зокрема в ХХ столітті (див., наприклад, роботи А. Грамші, Дж. Аріггі, І. Валлерстайна, П. Андерсона). У попередній статті (Запороженко 2020) ми визначали теоретичні засади гегемонії як процесу поширення влади, яка має конкретні динамічні характеристики (використання сили, капітал, владні відносини, ідеологію). Утім

залишаються не дослідженими повною мірою особливості саме сучасної гегемонії. Тож **метою статті** є визначення структурно-функціональних та нормативно-ціннісних характеристик сучасної гегемонії на прикладі Сполучених Штатів Америки. Для досягнення поставленої мети пропонуються такі **завдання**: 1) визначити структурні складові гегемонії; 2) дослідити змістовне наповнення гегемонії. **Методи дослідження**: структурно-функціональний аналіз, метод екстраполяції, компаративний аналіз, факторний аналіз.

Гегемонію ми пропонуємо розглядати як сукупність (взаємодій), що статично повторюються у часі, тобто мають процесуальний характер, кінцевою метою якого є утворення системи цінностей як для внутрішнього, так і для зовнішнього середовища. Цінності продукують ідеологічну основу поведінки населення (соціальну, політичну, культурну, споживчу, виробничу тощо), а також конструюють соціально-політичну реальність, тобто порядок. Гегемонія є самодостатнім процесом, який може бути як легітимізованим, так і нелегітимізованим. Гегемонія складається із сукупності динамічних характеристик – модусів, що є взаємодіючими структурними елементами. Кожен модус прямо пропорційний іншому такому ж модусу, відповідно, їхній взаємозв'язок формує гегемоністську специфіку: 1) намагання залежних від гегемона об'єктів наслідувати його, відтворюючи інституційний, соціальний, політичний або економічний дизайн власної системи (Андерсон 2017: 28);

¹ Зокрема стосовно повернення до сфери свого впливу Китайської Республіки (острів Тайвань), а також в територіальних суперечках із Японією та Індією.

2) гегемонія не обов'язково потребує політичної легітимації, тобто прийняття патернів цінностей; 3) гегемонія має транснаціональний характер, тобто вихід за межі внутрішнього простору, виступаючи каталізатором глобалізації.

Доцільним вбачаємо визначення особливостей гегемонії на прикладі США. Сполучені Штати можна розглядати як сучасну імперію, яка в контексті глобалізаційних трендів формує власний імперський соціально-політичний порядок, тому необхідно дослідити гегемоністську специфіку empire-building (з англ. «розбудова імперії») (див.

табл. 1). Імперії – великі та подовжені у часі форми порядку, що вибудовують власний «цивілізаційний» простір. Для імперії властиві: 1) *орієнтація на завершеність*; 2) *критична залежність від соціально-економічної та науково-технічної кон'юнктури*; 3) *циклічна динаміка*. Претендуючи на завершеність імперія потребує необхідності у вибудовуванні чіткої системи координат, у якій кожна точка являє собою віддалену від центру периферію, або проміжну зону. Завершеність проявляється у максимальній детермінації встановленого соціально-політичного порядку.

Таблиця 1.

Характеристика структур модусів гегемонії США

№	Модус	Специфіка модусу	Структури модусу	Зміст структур
1	Капіталу	Транснаціональність	ТНК, комерційні банки, національні банки, монетні двори, фондові біржі	Транснаціональний капітал, структури виступають економіко-управлінським центром в розгалуженій інфраструктурі
2	Сили	Комбінованість (smart-power)	Армія, спецслужби і поліція	Локальні (нео)колоніальні адміністрації, використання армії на постійній основі – присутність, активність і маневреність
3	Владних відносин	Наявність центру і постійний контроль за соціально-політичним порядком в периферійному (проміжному) просторі	Контроль глобальних і локальних інституцій, держав та державних структур, окремих лідерів	Максимальна концентрація повноважень у міжнародних інституціях, вплив на процеси полікотворення
4	Ідеології	Інструменти конструювання соціальної реальності, формування норм і правил у виробництві соціально-політичного порядку і його подальшій репрезентації	Структури культурного виробництва (літературні союзи, музичні студії, інші союзи), розповсюдження, визначення і пояснення культури	Формування США міжнародних інституцій, вища освіта (університети), кінематограф, література, музика, масова культура, історія та теорія міжнародних відносин і політична наука

Станом на 2020 рік Сполучені Штати Америки мають найбільший ВВП серед усіх країн, який складає 23,6% від загальносвітового – 20,3 трлн доларів (Report for Selected Countries and Subjects 2020). Для порівняння: у Китаї – 15,5%, в Японії – 5,7%,

в Німеччині – 4,6% (The Top 20 Economies 2020). Такий великий ВВП продукують, перш за все, майже 600 американських транснаціональних корпорацій (ТНК), що входять до переліку 2000 найбільших компаній світу згідно з рейтингом «Forbes

Global 2000» (Global 2000) і охоплюють майже всі сфери виробництва: інформаційно-комунікаційні технології, видобуток газу і нафти, машинобудування, сфера послуг і розваг, фінансові операції, сфера харчування тощо. Зареєстровані в США транснаціональні компанії мають виробничі потужності по всьому світу. Формування та підтримка життєдіяльності такої фінансово-виробничої інфраструктури потребує створення необхідних структур – фондових бірж, – які контролюють фінансові і комерційні потоки. Зокрема, у США знаходяться дві найбільші світові фондові біржі – «Нью-Йоркська фондова біржа» і «NASDAQ», які сумарно мають близько 37 трлн. доларів ринкової капіталізації (Largest stock exchange operators 2020), або ж 54,5% від загального світового об'єму фондового ринку (Distribution of countries with largest stock markets 2020). Для порівняння: японські фондові біржі мають загальносвітову частку в 7,7%, фондові біржі Великобританії – 5,1%, а китайські фондові біржі – 4%. До переліку двох фінансових гігантів варто додати й американські комерційні банки, з яких 8 найбільших (Bank of America, Bank of New York Mellon, Citigroup, Goldman Sachs, JP Morgan Chase, Morgan Stanley, State Street, Wells Fargo) входять до переліку SIFI («Systemically Important Financial Institution» – пер. з англ. «Системно важливі фінансові інститути»), що передбачає ймовірний сценарій, за яким збій або відмова в роботі такого банку може спричинити фінансову кризу (List of Global Systemically Important Banks 2019: 3).

Окрім того, важливу роль відіграє ФРС (Федеральна резервна служба), яка має виняткове право на виготовлення міжнародної резервної валюти – долара, та його подальше розповсюдження. Така ситуація склалася після Бреттон-Вудської конференції (1944 р.), яка заклала підвалини глобальної доларизації всього світу. Станом на 2020 рік частка долара в загальній системі резервних валют світу складає 61%, для порівняння: частка євро (валюти Європейського Союзу) – 21% (Currency Composition of Official Foreign Exchange Reserves 2020). Також конференція ініціювала створення Міжнародного валютного фонду (МВФ) і Міжнародного банку реконструкції і розвитку (МБРР), в яких панівне положення отримали Сполучені Штати¹.

¹ До цього переліку варто додати той факт, що після Другої світової війни США отримали право

Модус сили гегемонії забезпечується технологічною маневреністю в глобальному вимірі. Згідно з щорічним рейтингом «Global Fire Power», США займають перше місце за рівнем боєздатності армії і військової потужності (United States Military Strength 2020). Сполучені Штати мають найбільший у світі оборонний бюджет – 750 млрд доларів, а також мають у своєму розпорядженні 20 авіаносців (для порівняння у Франції і Японії – 4, у Китаю і Великобританії – 2) і 13264 літаків (для порівняння в Росії – 4163, в Китаї – 3210, в Індії – 2123). Тобто така перевага забезпечує транснаціональну активність і маневреність збройних сил, а також постійну присутність армії США в різних точках світу для контролю над міжнародною системою. Сполучені Штати мають близько 600 військових баз по всьому світу (Gillem 2007, Lutz 2009), а також, відповідно до даних звіту аналітичного центру «Council on Foreign Relations», станом на 2020 рік США прямо чи опосередковано беруть участь в 26-ти військових конфліктах по всьому світу (Global Conflict Tracker 2020).

Наднаціональний рівень політичних структур (модус владних відносин), представлений участю США в міжнародних об'єднаннях, таких як Рада Безпеки ООН (з правом вето), МВФ, МБРР, Світовий Банк, в яких вони мають найбільші квоти голосів (Zaporozhchenko 2016), ОЕСР, глобальні клуби G7 і G20, НАТО, МАГАТЕ, ОБСЄ, ЄБРР, Азіатський та Африканський банки розвитку. США використовують міжнародні об'єднання як механізми вирішення внутрішньополітичних цілей, також займають доцентрову позицію у виробленні рішень зі сфери стратегічних питань світової політики (Вінникова 2015). Міжнародні інституції слугують майданчиком для впровадження гегемоністських цілей США з подальшим розширенням власних сфер впливу, а також відтворення системи соціально-політичного порядку.

Гегемонія є експансіоністським процесом поширення влади, винятковості та унікальності, експорту власного порядку. Зважаючи на військову силу США, вплив і розвиток ТНК, розгалужену фінансово-

---

на формування нової міжнародної системи разом із країнами-переможцями, проте отримала першість у багатьох питаннях миробудування і процесів полікотворення. Також отримала під свій протекторат (управління) Західну Німеччину, Японію, Південну Корею, Філіппіни.

виробничу систему, можемо припустити, що для Сполучених штатів є характерним процес просторового поширення власного порядку, тобто «дифузія нововведення» в рамках світ-системного підходу (Freeman 1982) та «дифузія інновацій» в рамках соціальної антропології (Rogers 2003), за умови яких нові ідеї, технології, власне сама культура (у найширшому розумінні цього поняття), носять транснаціональний характер і є інклюзивними, тобто взаємопроникливими в інші політичні системи, а також в соціально-політичну систему Сполучених Штатів. Окрім того центр-периферійна модель передбачає постійну взаємодію між ядром і периферією, тобто між США – як носієм гегемонії, та різними структурами ретрансляції гегемонії (військові бази, дипломатичні структури, ТНК, міжнародні інституції, тощо).

Ще однією характеристикою гегемонії є центричність (в рамках модусу владних відносин), тобто наявність потужного центру. США є центром гегемоністського впливу, тож центричність є природнім способом побудови гегемонії та її подальшої легітимації, яка не обов'язково може бути політичною, проте соціальна легітимація (прийняття і згода) є обов'язковою складовою гегемонії. Як зазначає С. Каспе, «центри представляють локуси зосередження найбільш значних соціальних дій... надають критично важливі координати впливу на членів суспільства» (Каспе 2008: 32). Утім як сучасна імперія США допускають наявність множини інших «периферійних» або ж «проміжних» центрів у сфері свого впливу. Особливістю таких «периферійних / проміжних» центрів є те, що вони не здатні «кинути виклик» гегемону чи протистояти йому, враховуючи технологічні, економічні, військові, культурні чи інші слабкості. Також «залежність всіх периферій від центру – і пов'язана з нею незалежність один від одного – змушує кожен з них діяти заодно з центром і проти всіх інших провінцій» (Каспе 2008: 67).

Гегемонія США є мережею постійних взаємодій¹ із «периферійними / проміжними» центрами, за умов якої існує гнучкість в (пере)розподілі ресурсів, у тому числі за допомогою так званих субпідрядників (транснаціональних корпорацій, міжнародних організацій, локальних об'єднань, банків, міжнародних інституцій фінансового

спрямування, тощо). При чому така гнучка мережа гегемонії є багаторівневою, багатоядерною, де кожний осередок пов'язаний із сусіднім, проте центру він підпорядкований лише опосередковано. Тож включення в один осередок мережі не говорить про включеність у всю мережеву реальність. Окрім того, периферія не завжди означає агресію або спротив центру, який намагається тримати її в межах свого впливу. Адже гегемонія передбачає згоду на панування, відповідно, периферія погоджується на таке панування, враховуючи розуміння власної неможливості протистояти центру, з одного боку, і протистояти іншим периферіям, що знаходяться поруч, – з іншого боку.

Наявність центру є важливим структурно-функціональним елементом не лише імперії, але й держави. Наша гіпотеза полягає в тому, що на відміну від центру держави, як форми політичної організації простору, для імперії центр набуває сакрального характеру, тобто стає певною універсальністю і недосяжністю, до якої повинні «тягтися» інші «периферійні / проміжні» центри. Окрім того, для гегемонії важливою є спадкоємність (або точніше сказати наступництво) від попереднього центру гегемонії. Наприклад, наступництво гегемонії в історичній ретроспективі можна показати таким чином: Рим – Священна Римська Імперія – Генуя – Нідерланди – Великобританія – США².

Ідеологія є сукупністю інструментів конструювання соціальної реальності, формуванням норм і правил у виробництві соціально-політичного порядку. Л. Альтюссер зазначає, що «ідеологія є системою уявлень, які виступають у формі образів, міфів, ідей чи понять, проте мають свою логіку і строгість, а також володіють певною історичною роллю в межах конкретного суспільства... на величезну спільноту людей вони впливають саме як структури... в ідеології практично-соціальна функція панує над теоретичною, на відміну від науки чи філософії» (Альтюссер 2006: 327-330). Тобто ідеологія – це не просто світосприйняття, але й власне ставлення і відношення до процесів і явищ, що оточують людину. Для гегемонії ідеологія, перш за все як структура, необхідна для того, щоби

¹І така гнучка мережа скоріше за все є лінійного характеру, аніж бінарного.

²Частково наша логіка перетинається з логікою представників світ-системного підходу (І. Валлерстайна, Дж. Аррігі) стосовно циклів накопичення капіталу і циклів гегемонії.

завершити процес конструювання гегемонії і зробити її реальною. Сьогоднішнє положення США на світовій арені дає підстави говорити про так звану «американізацію світу», тобто величезний вплив Сполучених Штатів на розвиток всіх інших країн. По-перше, США є ініціатором створення більшості міжнародних інституцій, зокрема тих, які відповідають за формування нормативно-ціннісної, юридичної, культурної політики, розроблюють рекомендації, надають фінансову, грантову допомогу (ООН та його підрозділи, ОЕСР, МВФ, МБРР). По-друге, політична наука США є панівною в світі, а саме використовуються концепції, підходи, дослідження американських політологів, соціологів, істориків і відбувається екстраполяція знань із США на національні наукові і дослідницькі школи. Зокрема це стосується, перш за все, теорії міжнародних відносин, яка в сучасному вигляді розроблена та впроваджена американськими вченими різних шкіл: реалізм та неореалізм, неолібералізм, конструктивізм, неограмшізм, неоідеалізм.

По-третє, американська вища освіта, яка вважається найпрестижнішою у світі. Згідно з міжнародними рейтингами QS у першій десятці – 5 американських університетів (Top Universities 2020), The Times Higher Education World University Rankings у першій десятці – 7 американських університетів (World University Rankings 2020), Шанхайським академічним рейтингом університетів світу в першій десятці – 8 американських університетів (Academic Ranking of World Universities 2019). По-четверте, США проводять потужний брендинг власних ідей і впливовості на глобалізаційні процеси і найчастіше стають виробником глобальних трендів. Згідно з рейтингом «Country Brand Index» (Future Brand 2019: 142-143), серед ТОП-20 найвпливовіших міст планети знаходяться Нью-Йорк (№1), Вашингтон (№4) і Лос-Анджелес (№15), у яких, передусім, зосереджені структури виробництва, поширення (доставка, трансляція), і визначення/пояснення (експертиза, критика) ідеології. До таких структур можна віднести: Національну раду кінокритиків США, Національне товариство кінокритиків США, «New York Film Critics Circle», Систему рейтингів Американської кіноасоціації, Американську академію кінематографічних мистецтв і наук, Американську асоціацію кінокомпаній, «Rotten Tomatoes», «Metacritic», «Open Critic», «IGN Entertainment», «Голівуд»,

друковані засоби масової інформації, престижні наукові, музичні і літературні премії, тобто ті структури, що формують і корегують зміст сучасної культури (у найширшому її розумінні) не лише в Сполучених Штатах, а й у всьому світі.

Отже, проведений аналіз структурно-функціональних і нормативно-ціннісних характеристик показав, що сучасній гегемонії властиві такі характеристики:

I. структурно-функціональні:

1) транснаціональність капіталу та контроль за структурами, що забезпечують способи виробництва і розповсюдження виробництва;

2) оволодіння та опанування інноваціями і технологіями та їх подальша капіталізація і трансформація в каталізатори глобалізації (глобальні тренди);

3) комбінування сили, так звана «smart power», за умов якої вибудовується система впливу гегемона на «проміжні» та «периферійні» регіони шляхом участі у військових конфліктах, використання військових баз в інших країнах, постійне використання армії, її маневреність та активність;

4) вплив на процеси полікотворення як на наднаціональному (міжнародні інституції), так і на національному рівні (грантова підтримка, фінансування проєктів, використання посольств як інструмента просування власних інтересів, контроль політичних еліт і структур національного рівня);

5) контроль з боку центру гегемонії за силою, капіталом і владою, тобто центричність у системі координат, де всі залежні від гегемонії країни так чи інакше взаємодіють із центром;

II. нормативно-ціннісні:

1) конструювання соціальної реальності, тобто відтворення механізмів і практик ідеології як процесу (соціальної) легітимізації пропонованого порядку;

2) конструювання глобалізаційних трендів, глобалізація використовується як інструмент поширення гегемонії і продукується гегемонією;

3) акумуляція знань та інформації;

4) лібералізація політичних систем шляхом екстраполяції на держави «периферійного» простору моделі соціально-політичного порядку гегемона;

5) трансформація соціальних, політичних, економічних ієрархій цінностей.

Тож, сьогодні США – це сучасна гегемонія, для якої є характерними транснаціональність капіталу, комбінування сили,

центричність у владних відносинах, конструювання глобалізаційних трендів та їх просування у світі. Тому визначені нами характеристики дають нам підстави говорити про гегемоністське положення США на принципах транснаціонального порядку, тобто експансії «свого» на транснаціональній основі. Утім ми не наголошуємо на невичерпності запропонованих модусів гегемонії, адже подальші дослідження можуть дати підстави для виявлення нових модусів або ж інших варіацій гегемонії в сучасному світі. Особливо актуальним це вбачається в контексті претензій Китаю на гегемонію США, а також імперські амбіції Російської Федерації. Також залишається актуальним для дослідження питання центричності гегемонії і центричності імперій, тобто виявлення особливостей і характеристик, які відрізняють центр імперії від центру держави, а також центр гегемонії від центру «анти-гегемонії».

ЛІТЕРАТУРА

- Toje, A. 2018. *Will China's Rise Be Peaceful?: The Rise of a Great Power in Theory, History, Politics, and the Future*. USA: Oxford University Press.
- Minzner, C. 2018. *End of an Era: How China's Authoritarian Revival is Undermining its Rise*. USA: Oxford University Press.
- Запорожченко, Р. 2020. «Концептуальні засади дослідження гегемонії як процесу реалізації владних відносин», *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії* 28: 140-146.
- Андерсон, П. 2017. *Перипетии гегемонии*. Москва: Издательство Института Гайдара.
- Report for Selected Countries and Subjects (World Economic Outlook). 2020. *IMF*. URL: https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2020/01/weodata/weorept.aspx?pr.x=24&pr.y=8&sy=2017&ey=2021&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=111&s=NGDP_RPCH%2CPPPGDP%2CSPRCH&grp=0&a=
- The Top 20 Economies in the World". 2020. *Investopedia*. URL: <https://www.investopedia.com/insights/worlds-top-economies/>
- "Global 2000. The World's Largest Public Companies. 2020. *Forbes*. URL: <https://www.forbes.com/global2000/#4ada980f335d>
- Largest stock exchange operators worldwide as of Mar 2020, by market capitalization of listed companies. 2020. *Statista*. URL: <https://www.statista.com/statistics/270126/largest-stock-exchange-operators-by-market-capitalization-of-listed-companies/>
- Distribution of countries with largest stock markets worldwide as of January. 2020. *Statista*. URL: <https://www.statista.com/statistics/710680/global-stock-markets-by-country/>
- List of Global Systemically Important Banks (G-SIBs). 2019. *FSB*. URL: <https://www.fsb.org/wp-content/uploads/P221119-1.pdf>
- Currency Composition of Official Foreign Exchange Reserves. 2020. *IMF*. URL: <https://data.imf.org/?sk=E6A5F467-C14B-4AA8-9F6D-5A09EC4E62A4>
- United States Military Strength. 2020. *Global Fire Power*. URL: https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.asp?country_id=united-states-of-america
- Gillem, M. 2007. *America Town: Building the Outposts of Empire*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Lutz, C. 2009. *The Bases of Empire: The Global Struggle against US Military Posts*. London: Pluto Press.
- Global Conflict Tracker. 2020. *Council on Foreign Relations*. URL: <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/?category=usConflictStatus>
- Zaporozhchenko, R. 2016. "Structural analysis of modern empires in the framework of global governance theory", *Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна, серія "Питання політології"*. 29: 128-133.
- Вінникова, Н. 2015. "Глобальні рішення: "Jus Manuarium"?", *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія*. 13-14: 215-222.
- Freeman, Ch., Clark, J., Soete, L. 1982. *Unemployment and Technical Innovation: a study of long waves and economic development*. London: Frances Pinter.
- Rogers, E. 2003. *Diffusion of innovations* (5th ed.). New York: Free Press.
- Каспэ, С. 2008. *Центры и иерархии: пространственные метафоры власти и западная политическая форма*. Москва: Московская школа политических исследований.
- Альтюссер, Л. 2006. *За Маркса*. Москва: Праксис.
- Top Universities. 2020. *QS. World University Ranking*. URL: <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2020>
- World University Rankings. 2020. *The Times Higher Education*. 2020. World University Rankings 2020. URL: https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2020/world-ranking#!/page/0/length/25/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats
- Academic Ranking of World Universities. 2019. *Shanghai Ranking*. URL: <http://www.shanghairanking.com/ARWU2019.html>

Future Brand. 2019. *Country Brand Index*. URL: <https://www.futurebrand.com/uploads/FCI/FutureBrand-Country-Index-2019.pdf>

REFERENCES

Toje, A. 2018. *Will China's Rise Be Peaceful?: The Rise of a Great Power in Theory, History, Politics, and the Future*. USA: Oxford University Press.

Minzner, C. 2018. *End of an Era: How China's Authoritarian Revival Is Undermining Its Rise*. USA: Oxford University Press.

Zaporozhchenko, R. 2020. "Conceptual Background Of Studying Hegemony As The Process Of Implementing Powerful Relations". *Visnyk of the Lviv University Philosophical Political studies*, Issue 28: 140-146 (in Ukrainian).

Anderson, P. 2017. *The vicissitudes of hegemony*. Moscow: Publishing House of the Gaidar Institute (in Russian).

Report for Selected Countries and Subjects (World Economic Outlook). 2020. *IMF*. URL: https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2020/01/weodata/weorept.aspx?pr.x=24&pr.y=8&sy=2017&ey=2021&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=111&s=NGDP_RPCH%2CPPPGRDP%2CPIPPCH&grp=0&a=

"The Top 20 Economies in the World". 2020. *Investopedia*. URL: <https://www.investopedia.com/insights/worlds-top-economies/>

"Global 2000. The World's Largest Public Companies". 2020. *Forbes*. URL: <https://www.forbes.com/global2000/#4ada980f335d>

"Largest stock exchange operators worldwide as of Mar 2020, by market capitalization of listed companies". 2020. *Statista*. URL: <https://www.statista.com/statistics/270126/largest-stock-exchange-operators-by-market-capitalization-of-listed-companies/>

Distribution of countries with largest stock markets worldwide as of January. 2020. *Statista*. URL: <https://www.statista.com/statistics/710680/global-stock-markets-by-country/>

List of Global Systemically Important Banks (G-SIBs). 2019. *FSB*. URL: <https://www.fsb.org/wp-content/uploads/P221119-1.pdf>

Currency Composition of Official Foreign Exchange Reserves. 2020. *IMF*. URL: <https://data.imf.org/?sk=E6A5F467-C14B-4AA8-9F6D-5A09EC4E62A4>

United States Military Strength. 2020. *Global Fire Power*. URL: https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.asp?country_id=united-states-of-america

Gillem, M. 2007. *America Town: Building the Outposts of Empire*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Lutz, C. 2009. *The Bases of Empire: The Global Struggle against US Military Posts*. London: Pluto Press.

Global Conflict Tracker. 2020. *Council on Foreign Relations*. URL: <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/?category=usConflictStatus>

Zaporozhchenko, R. 2016. "Structural analysis of modern empires in the framework of global governance theory", *The Journal of V.N. Karazin Kharkiv National University. Series: "Issues of Political Science"*, Issue 29: 128-133.

Vinnykova, N. 2015. "Global solutions: "Jus Manuarium"?", *Bulletin of Mariupol State University. Series: History. Political Studies*. Issue 13-14: 215-222 (In Ukrainian).

Freeman, Ch., Clark, J., Soete, L. 1982. *Unemployment and Technical Innovation: a study of long waves and economic development*. London: Frances Pinter.

Rogers, E. 2003. *Diffusion of innovations* (5th ed.). New York: Free Press.

Kaspe, S. 2008. *Centers and hierarchies: spatial metaphors of power and the western political form*. Moscow: Moscow School of Political Studies (In Russian).

Althusser, L. 2006. *For Marx*. Moskva: Praksys (In Russian).

Top Universities 2020. *QS. World University Ranking*. URL: <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2020>

World University Rankings. 2020. *The Times Higher Education*. 2020. World University Rankings 2020. URL: https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2020/world-ranking#!/page/0/length/25/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats

Academic Ranking of World Universities. 2019. *Shanghai Ranking*. URL: <http://www.shanghairanking.com/ARWU2019.html>

Future Brand. 2019. *Country Brand Index*. URL: <https://www.futurebrand.com/uploads/FCI/FutureBrand-Country-Index-2019.pdf>